

UNITÁRIUS ÉRTESÍTŐ

Az Unitárius Egyház — Budapesti Unitárius Egyházközség — Unitárius Misszióház hivatalos havi tudósítója

Felelős szerkesztő: Dr. Iván László

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V., Koháry-utca 4. Telefon: 17—4—24. Előfizetési ára egész évre 4—P, amely beküldhető a budapesti unitárius egyházközség 30.400 sz. postacsekkszámlájára.

Ferencz József

1835—1928.

Augusztus 9.-én mult száz esztendeje annak, hogy Alparéten (Szolnok—Doboka vm.) megszületett az unitárius egyháznak egyik legtöbbet emlegetett vezéregyénisége, akinek hire-neve átszállt hazája határain s tiszteltté tette nemes egyéniségét és azt az ügyet, amelyet képviselt idegen nemzetek fiai előtt is. Még előttünk áll szikár, egyenes alakja, amely beszéd közben óriásira nőtt s mint valami izmos, sudár torony rendületlenül mutatott az erkölcsi eszmények ragyogó, csillagos egére. Ferencz József alakjában együtt volt mindaz, amit az új-kor gondolkodása, erkölcsi érzése önmagából, mint legnemesebbet kitermelt s ha a kanti erkölcs-tannak kánoni szentjei volnának, úgy ő az első között tarthatna igényt az avatásra. Kétségtelen, hogy ma már ezen a kanti világon s ennek értékelésmódján túl vagyunk. Megváltozott a kor szelleme, hidegen hagy bennünket a kanti etika, új tüzek gyújtják lelkünket, új fények világositják meg utunkat. Ferencz József is történelemmé vált, noha csak hét éve fekszik a kolozsvári temető egyik sírjában. De olyan történelem az ő élete, amely örökre tanít s a változó korok változó izlésén, észjárásán, értékeszményein túl is egy változhatatlan örök igazságot szemléltet, azt az igazságot, hogy aki igyekezett korának eszményeit teljesen betölteni, az jó munkát végzett, mert a fölötte álló és a lelkiismeretében megszólaló, örök-egy parancsszónak engedelmességet s ez a legemberibb és egyszersmind a legistenesebb tevékenység ezen a világon.

Változatos és eseményekben gazdag gyermekkor után, amelynek történetét meg is írta „Emlékeimből“ c. füzetében, húsz esztendőskorában végezte el a kolozsvári unitárius főiskolát s ugyan-

akkor pappá szentelték s a kolozsvári egyházközség segédlelkésze lett. Két év múlva külföldi tanulmányútra ment s egy évet töltött Göttingenben és fél évet Berlinben az egyetemen. A negyedik félévben bejárta Hollandiát, Belgiumot s Franciaországon keresztül Angliába ment, ahol uttorője lett Buzogány Áron barátjával és tanuló társával az angol—magyar unitárius kapcsolatoknak. Hazatérte után a kolozsvári egyházközség másodlelkésze és a gimnázium számtantanára lett. Jellemző a későbbi nagy logikájú, világos gondolkodású egyházi vezető emberre!

1861-ben Kriza János püspökké választásakor Ferencz József lett a kolozsvári egyház első lelkésze és a gimnázium vallástanára. Ekkor írta meg (1864) Unitárius Káté c. művét, amelyet mai napig az unitárius hit egyik alapvető iratának tartunk s amely irat első ízben foglalta össze tételes rendszerbe a dávidferenci unitárius teológia addig szétszórt elemeit. Ez a káté egészen csendben jelent meg, noha nagy és merész tett volt. Ugyanis az unitárius gondolkodás háromszáz éven keresztül csak allegorikus, palástolt kifejezésekkel tudta magát közölni a külvilággal s csak a Szentábrahámfi féle nyelven tudta megszólaltatni az örök unitárius igazságokat. Most végre a háromszázados üldözések lecsitultak s ezt a szélcsendes időt használta fel Ferencz József, hogy nyílt szavakkal, egyenes, tiszta gondolatokkal fejezze ki azt az ő kátéjában, amit minden unitárius mindig hitt, de amelyet ilyen nyíltan kimondani nem mert. Ferencz József úgy látta, hogy most végre itt az ideje, hogy Dávid Ferenc szelleme elfoglalja az őt megillető helyét s ezért írta meg kátéját, később Unitárius Hittan c.

könyvét. Az unitárius mult nagyságának, szépségének bemutatására pedig Unitárius Kis Tükör címen az unitárius gondolat történetét és jelenét foglalta össze. Ezekkel a munkákkal felbecsülhetetlen szolgálatot tett egyházának és nemzetének, mert ezentúl mindenki az ő adósa volt, aki vallásunkat a nyomtatott betű útján akarta megismerni. Azonban ő nemcsak maga irt, hanem másokat is írásra buzdított. Így egész terebélyes fává nőtt az az irodalom, amelynek magját ő ültette el s melyet buzgó kezekkel ő öntözött gyenge palánta korában.

A kiegyezés után új működési terület nyílt meg a tevékeny kolozsvári pap előtt. A magyar alföldre s főleg Budapestre több unitárius család költözött Erdélyből. A nyáj pásztor után kiáltott s így tartotta 1869-ben Ferencz József az első unitárius istentiszteletet a magyar fővárosban. Utána hosszú sora következett a hasonló alkalmaknak, amíg végül buzgolkodása nyomán 1881-ben Budapesten önálló egyházközség alakult s a lelkészi állomásra az unitárius mozgalmaknak egyik nagyszerű s máig is alig méltányolt kitűnő szervező erejét: *Derzsi Károlyt*, a pompás szónokot és kiművelt emberfőt nevezte ki. Ezzel a választással Ferencz József életének egyik legsikerültebb művét hozta létre. Az ezután meginduló alföldi unitárius élet ennek legfőbb bizonyítéka.

Amikor a budapesti anyaegyházközség megalakult, Ferencz József már felülről nézte és intézte egyháza ügyeit. Kriza János halálakor, 1876-ban az árkosi zsinat püspökké választotta s ezzel ötven évre az ő kezébe tette le az egyház vezetését.

Ez az ötven év a magyar unitárius egyház boldog, csendes félszázada volt, amelyet folytonos erőgyűjtés és anyagi gyarapodás jellemzett. Csak az utolsó évek voltak nagy megrázkódtatással teltelve, de ezekben az időkben is, a nagy viharokban is Ferencz József állott, mint egy óriási tölgy, amelyet a viharok tépáznak, de kidönteni nem tudnak. Kimondhatatlan szerencse egyházunkra, hogy azokban az időkben a kilencvenéves törhetetlen aggastyán állott a szekér rudjánál. Ekkor már neve fogalom volt: a hűségé, a hajlíthatatlanságé, a becsületé, az odaadó hité. Ilyennek ismerték meg honfitársai és az idegenek, akik csodálattal jöttek messze földről, hogy lássák őt és szavait hallhassák. Utolsó beszédét nyilvánosan 1927. november 6.-án tartotta a kolozsvári templomban az ifjú papok felszentelésekor. Testileg megtörve egy nagy karosszékekben ülve mondta azokat a szavakat, amelyek világosabbak, fényesebbek voltak minden más beszédnél és lelkesítőbbek minden más szónoklatnál. Kilencvenkét évnek minden bölcsesége és a kort meghazudtoló örök szellemi frissesége szólt azokból

a felejthetetlen szavakból, amelyek mintegy utolsó jelképei voltak hetven esztendő egész lelki munkásságának.

Alig méltányolták eddig, pedig tény, hogy Ferencz József tette meg az első lépéseket abban az irányban, hogy a világ unitáriussága egyetlen szellemi táborba szerveztessék. Ma már megszokott dolog, hogy az összes unitárius nemzeti egyházak közös találkozóira gyűlnek négy évenként a világ valamelyik nagy városában. De arról alig emlékeznek meg, hogy az indítást ehhez Ferencz József gondolatától kapták, aki 1896-ban Budapesten az akkori lelkész *Gál Miklós* segítségével megrendezte az első nemzetközi unitárius konferenciát s ezzel utat mutatott az egész világra kiterjedő egyetemes unitárius közszellem megvalósítása felé.

Szellemi épségét, frissességét életének utolsó napjáig megtartotta, bizonyítva ezzel, hogy a szellem független a testtől, amely lehet törékeny, mint az övé volt, de a lélek töretlen és olthatatlan, mert égi tűz táplálja azt. A szikra, amelyet Tetemtője belé adott, 1928. február 19-én lobbant utolsót s vele szegényebb lett nemcsak az unitárius egyház, hanem az egész magyar nemzeti élet.

Életének méltatói ma már lemérik történelmi alakját s a kritika bonckésével kutatják lelki adottságait. Kétségtelen, hogy korának csodás, szép alakja volt s ha ma már bizonyos hiányokat fedeznek is fel abban az ötven esztendőben, amelyben ő vezette az egyház hajóját, elmondhatjuk bátran, hogy a hiányokért nem ő, hanem kora felelős. Legutóbb megállapították⁽¹⁾, hogy Ferencz József is úgy járt, mint Goethe bűvészinasa: a felidézett szellemeket nem tudta megfékezni. Mik voltak e felidézett szellemek? A tiszta unitarizmus? A dávidferenci gondolat? Ezek árthattak volna nekünk? Aligha. Azok a szellemek, amelyek nekünk sokat ártottak, nem Ferencz József püspöki pálcájának a szolgálói voltak. Azok a féktelen individualizmusnak, a fölényes nihilizmusnak betolakodó, arcátlan ördegeiként táncolták körül szellemi életünket s ejtettek foglyul tulzó reformereink közül egyet-egyét. Hogy ez a veszély ránk jött, ezért nem vonható ma kérdőre Ferencz József szelleme. Ezért inkább a XIX. század féktelenségét és hitelenségét kell felelőssé tenni. Inkább az a csoda, hogy annyi kísértés és csábítás között Ferencz József megőrizte a töretlen, egész evangéliumot s kátéját, ma a változott viszonyok között ép oly nyugodt lélekkel lehet minden hívő kezébe adni, mint magát az evangéliumos könyvet. Ez nagy

¹ Gál Kelemen: Ferencz József hagyománya. Kerk. Magvető 1935. évf. 3. füzet.

szó, mert arról tesz bizonyosságot, hogy Ferencz József a XIX. század hitetlenségének zivatarában is megmaradt egészen hívőnek, egészen evangéliumos léleknek és mint ilyen színről-szinre látta, amennyire ember láthatja, az örök Igazságot. És ez volt és ez marad mindennél nagyobb tette, mindennél maradandóbb értéke. *Iván László.*

Emlékezés

Mit jelent emlékezni? Visszafordulni a jelenből abba a múltba, amely sohasem halványul el, mert színét és fényét a szeretettől, kapja. Hátranézni abba a tükörbe, amely a lélek sugarait veri vissza. Megállani az elhatárolt dolgok között s kitárulni a végtelenbe. — A szép emlék a szeretet őszirózsája.

A temetőben egy kedves sír mellett állok. Amerre fordítom tekintetem, mindenütt korlát, éles határvonal. A lenyugvó napot a horizont takarja el s az élet nagyszerű misztériuma a sírokba torkollik... Fájó érzést vált ki belőlem ez a szakadatlan gátlás. De nem is lehet másképp, mert hiszen anyag-szemmel nézem az anyagot, ezek pedig egymásért vannak és közös a törvényük.

Elmenekülök innen az emlékek világába. Mint friss üde, harmatos virágok hajolnak fölém a drága emlékek. S az élet minden s inében pompázó emlék-virágok közül fel-felcsendül egy ezüst csengetttyű lágy muzsikája: egy szőkefürtű boldog gyermek édes kacagása...

Állok és hallgatom az emlékek beszédét:

„Látod te szegény, vergődő ember, aki lelkedben hordozol minket, amikor még valóságok voltunk, mi emeltünk fel téged arra a hegyre, amelyről szemeid megláthatták az ígéret földjét. S amikor legjobban elbájolt a látvány, akkor szólt az Úr: Megmutattam neked a boldogság honát, de te oda nem mehetsz be. Megjelentek a látóhatáron a sötét tragédiák vészes felhői s pusztító jégverésük letarolta tündérország minden virágát.

Most lent állasz a völgyben s a végtelen utjait keresed. Kevés a fény s bizonytalan vagy. Figyelj reánk s aszerint cselekedj: Te már láttad egyszer boldogságod országát s nem léphettél be, most higgyed azt, amit nem látsz s akkor megtalálod és megtarthatod az elveszett tündérországot.

Szeresd az életet s akkor majd az alkonyat idején színes szirmainkkal beborítunk téged s nem leszel egyedül... Dr. Szabó István

HŐSÖK, EMBEREK.

Hall Alfréd

Az elmúlt nyáron a kopenhágai világkonferencián összegyülekezett unitárius és más hasonló gondolkodású keresztények az elkövetkezendő három évre *Hall Alfréd* angliai unitárius lelkészt választották meg a Nemzetközi Társulat elnökévé. Az első esztendő munkája az újjászervezés és utépités volt. Az örökké fiatal elnök-lelkész azonban most végre régi vágyát látja megvalósulva, amikor ellátogathat a legősibb unitárius egyház utódai az erdélyi esonkamagyarhoni unitáriusok közé. Néhány napot fog kétizben is körünkben tölteni, ahol egyházunk vezetőivel fog megbeszéléseket folytatni és szeptember hó 15-én d. e. 10 órakor misszióházi templomunk szószékének lesz szívesen fogadott vendégprédikátora.

Hall lelkész mint fiatal ember német földön folytatta teológiai tanulmányait és a manchesteri egyetemen szerezte meg a magasabb teológiai tudományos fokozatot. Hosszú éveken át az angliai unitáriusok több fontos gyülekezetének volt a szó igazi értelmében vett lelképásztora s nemrégiben 1932 és 1934 között pedig két évre is visszaválasztva az unitárius egyház elnöki tisztét töltötte be, mely megfelel a mi püspöki méltóságunknak. Irodalmi téren is sokat dolgozott. Mestere és tanára Martineau Jakab szellemében a lélek papja s könyvei ma is keresett és olvasott munkák. Egyik nemrégiben megjelent munkáját, megújulás felé törő angol unitarizmus kátéjának tartják, mely dr. Kiss Elek teológiai tanárunk fordításában magyarul is olvasható: *Egy Unitárius Hitvilága* címen.

Most, mint a Nemzetközi Társulat elnöke baráti látogatásra jött el mihozzánk és megy el erdélyi testvéreink közzé. Hisszük, hogy lelke erejével meg fogja mutatni, hogy az unitárius hit tüzének az egész világon szétszórt szikrái egy szívvel és egy lélekkel lángolnak s távolságokon átvilágítva a hit erejével az igazság és szeretet örök mécseseit táplálva velünk örvendeznek és velünk szenvednek.

Hozta Isten körünkben és vezérelje fáradtságos munkája végzésében.

Ferencz József

Küzdjünk az unitárius
megújulásért!

Hittanvizsga Szőkefalván.

Évi szabadságom egyrészét szülőfalumban töltöttem családi és baráti körben. Otthoni tartózkodásom ideje alatt mindig nagy lelki élményem, ha egyszerű, fehérre meszelt templomban megjelenhetek. Amikor átlépek a templom küszöbét — sajnos egyre ritkábban tehetem — egyszerre körülvesznek a gyermekkori és ifjúkori emlékek. Emlésem az első vasárnapra, amikor Édesapám kezén fogva vezetett ebbe a templomba. A kórusnak minden tenyérnyi helye gyermek koromnak egy-egy fejezetét tárja elém . . . A férfiak padsorában ott látom őseimnek helyét, amelyet őszülő fejjel én is elfoglaltam. Mult és jelen ölelkeznek lelkemben ezen a szent helyen.

Ebben az évben az eddiginél is több élményem volt. Június 16-án a templomban tartott hittanvizsgán voltam jelen.

Több mint husz unitárius gyermek vizsgázott. Ez tekintélyes szám, figyelembe véve azt, hogy Szőkefalva a küküllői egyházkörnek egyik legkisebb egyházközsége. Az utóbbi években azonban számunk szépen szaporodik.

A hittanvizsga anyaga osztályonként ugyanaz volt, mint régen. A külsőség sem változott. De úgy éreztem, megváltozott a lényeg. Ezek a gyermeki lelkek előbb valóságnak tudják azokat az örök igazságokat, amelyeket a bibliából tanulnak, mint mi annakidején. Más a légkör, amelyben felnőnek, s ebben a változott világban vannak olyan ellentétek és lelki hatások, amelyeket már a gyermeki lélek is megérez. Ezek közül csak egyet említek: ezek az unitárius gyermekek az állami iskolában minden tanítási napon kétszer mondják el románul, keresztvetéssel a miatyánkot. A tanulók öntudatlanul is megérik, hogy vallásuk tanítása az ő számukra milyen fontos és nagyobb korban teljesen átérzik, hogy ők az unitárius igazságokkal élnek, vagy halnak.

Az eredmény nagyon szép volt, ami Mátyus Gergely paptestvérünk érdeme. Az oktatón és a tanulókon egyformán meglátszott, hogy komolyan fogták fel hivatásukat.

Lelkemben örökké élni fog az az érzés, amely az ünnepély végén elfogott. A tanulók a gyülekezettel együtt áhítatosan énekelték az ősi zsoltárt: Erős várunk nekünk az Isten . . . Bátran, érelesen szállt az ének az Égek Urához, a szemekben különös fény égett s szemben a szószékkel a falról Dávid Ferenc áttüzesedett alakja magasodott a gyermekek feje fölé, — mintha ki-

nyújtott karjával hintené a magot ezekben a felszántott lelkekbe, s mintha mondta volna: Ne félj kicsiny sereg, kövess engem s akkor sem a kard, sem a keleti kettős kereszt nem fog győzedelmeskedni rajtad . . . *Dr. Szabó István.*

Az Erdélyi D. F. E. Ifjúsági Szervezete Székelykeresztúron rendezte meg szokásos évi konferenciáját

1935. július 7-én az ősi székelykeresztúri templomban istentisztelettel vette kezdetét az erdélyi unitárius ifjúság szokásos évi konferenciája. A hét napot kitöltő program a gyakorlati élet legégetőbb kérdéseiből merítette tárgyát; igyekezett kiutat találni a vallás segítségével a mai élet zűrzavarából egy jobb és igazabb erdélyi unitárius életre. *Dobai István*: Ifjúság nevelése a gyermekkortól, *Lőrinczi Zoltán*: A cserkészlet, mint ifjúsági nevelő, *Lukácsi Sándor*: Az ifjúság és egyházi életünk, *Erdő János*: Az ifjúság és az elhelyezkedés kérdése, *Simén Dániel*: Az ifjúság és a vallás, *dr. Farkas Sándor*: Népegészségügy, *Nagy Endre*: Modern gazdálkodás és az ifjúság, *Gyallay Papp Domonkosné*: Leányifjúság és a háziipar címen tartottak előadásokat. Ezenkívül sport, kirándulás és más szórakozási lehetőségete kellemessé és hasznossá a konferenciái időt. Az ősi székely örökséghez hűen, az ifjúság Isten nevével ajkán kezdte és fejezte be munkáját; a reggeli áhitattól — az estéli bibliamagyarázatig sokak számára talán nehéz és hosszú volt az út, de egyben reménykeltő és biztató, hogy lassanként az unitárius ifjúság vérévé válik az az életigazság, hogy az ő élete és jövője, ugyis mint embernek, ugyis, mint nemzetiségi résznek össze van kötve a vallással. Istennel élni vagy meghalni: más út számunkra nincs.

Ez a konferencia talán egy fontos forduló pontot fog jelezni az ifjúság életében: egy új élet határkövét, amelyen túl már az ifjúság Istennel lelkében a földön, a letagadhatatlan valóságok göröngyös talaján haladni fog a falu, a nép felé, az erdélyi magyarság még megmaradt végvárába. A kis erdélyi székely falvak egyszerű fehérre meszelt templomában történik meg majd a nagy találkozás, — amidőn az ifjúság kezét fog Isten házában a kerges tenyerű néppel . . . Ebből a kezfogásból, — Isten előtt teendő szent fogadalomból születik meg majd az a várva várt új erdélyi unitárius élet és jövő.

Az 1935-iki ifjúsági konferencia egy másik nagy jelentősége az erdélyiekre az, hogy a magyarországi unitárius ifjúságot végre Magyarországon született ifjak képviselték. *Rajczy Mária* és *Gimes Miklós* a magyarországi unitárius ifjúság képviselőitében az erdélyiek elismerését és kölcsönös szeretetét érdemelték ki. Adja az Isten, hogy a lelkükbe hullott jó magvakat tudják elültetni a magyarországi unitárius lelkivilág talajába, hogy hozza majd meg itt is a kívánt eredményt és termést. Egyben kívánatos lenne, hogy a jövőben a magyarországi ifjúság minden alkalommal képviseltesse magát Magyarországon született unitárius ifjakkal is! *(ej)*

IFJUSÁG.

A különkelyhes urvacsoraosztás bevezetését kéri az ifjuság nyári konferenciája

Junius utolsó hetében tartották meg a magyarországi unitárius ifjúsági szervezetek közös konferenciájukat Dunabogdányban. A Duna partján cserkészeink vertek tábort, amelyben az ifjabb és öregebb (mert néhányan ilyenek is voltak) férfiak találtak szállást, míg a leányokat a helybeli ref. egyházközség iskolaterme látta vendégül. *Pungur Béla* ref. lelkész és a presbitérium testvéri szeretettel engedték át a templomot is a konferenciái előadások és a bezáró istentisztelet céljaira.

A konferencia első előadója *Barabás István* lelkész volt. „Hogyan állunk” címet adta előadásának s ebben valóban az egyház legégetőbb kérdéseivel foglalkozott. Két ilyen probléma van, amely minden unitáriust mélyen kell, hogy foglalkoztasson. Egyik a hitelvi, másik a szervezeti. A hitelvek terén a XIX. század folyamán igen radikálisok lettünk nem egyszer az evangelium rovására, viszont az egyházszerkezet terén olyan maradiság jellemzi egyházunkat, amely csak a római egyház maradiságával („a pápai konzisztóriummal”) mérhető össze. Különösen hangzik, de éppen ezt az idejét múlt, a hívők tevékenységére mit sem adó központi szervezetet akarják egyesek a magyarországi részeken végleg megerősíteni. Erdélyben mozgalom indult meg abban az irányban, hogy a hivek öntevékenysége a központi szervezetbe is bevonuljon, de ez még messze van a teljes sikertől. Szervezeti reformokra van szükség, állapította meg az előadó, míg hitelvi téren a jézusi evangelium új átélésére és hirdetésére. Véget kell vetni a szertelenségeknek, a folytonos értelmetlen ujítani akarásnak.

Másnap *Maksay László* főisk. hallgató ismertette a holland unitárius ifjúság programját, amely ezt a címet viseli: „Ifjuság szemben a világgal” (Youth facing the world.) Ez a program annyira lelken fogta a konferenciás tábort, hogy a délelőttön kívül még három délután telt ennek megvitatásával.

A harmadik előadást *Gyarmathy István* lapszerkesztő tartotta „sport és a vallás” címmel. A kettő közti párhuzamot, a sportnak vallásos, azaz szellemies vonatkozásait rajzolta meg úgy az ókorban, mint a mai napokban.

Negyedik napon *ótordai Weress Ákos* gé-

pézmérnök tartotta előadását „a gép és a vallás” viszonyáról. Ezt a mai nap annyira érdekfeszítő kérdést nagy ügyességgel világította meg s úgy az előadásban, mint az azt követő terjedelmes vitában arra az eredményre jutott az ifjuság, hogy korántsem a gépben van a hiba, mint azt sokfelé hirdetik, hanem a gép birtokosában: az emberben. Ha egy vallásosabb világrend, egy vallásosabb társadalmi rend következik, akkor a gép áldássá lesz, míg ma átok. Ezzé teszi, a vallástalan, önző ember. Az előadásban nagyon sokat nyert az idei konferencia, ezt mindnyájan éreztük.

Másnap *Iván László dr.* előadása következett „az ifjuság jövője és az unitarizmus sorsa” címen. Előadó azt fejtegette, hogy az új kor a vallásos világszellem jegyében fog ujjaszületni s az ifjuság jövőjét úgy szellemi, mint anyagi téren a vallásban megújított társadalmi szellem fogja meghatározni. Az új vallásosság azonban nem lehet idejét múlt dogmák ismételtetése, ásatag kagylóhéjak zörgetése, amint ezt ma uton-utfélen teszik, hanem az egyszerű, jézusi szellem felfedezése, a szeretet nagy parancsának betöltése. Ez az az Abszolútum, amely előtt minden eljövendő kor meghajol. S ha az unitarizmus ezt hirdeti, ezt terjeszti, úgy hite meg fog valósulni a milliók életében, noha tán nem is nevezik majd nevén az anyát, ki létrehozta annyi üldöztetés, szenvedés közt a gyermekeket, az új jézusi szellemet.

Hatodik napon *dr. Veress Pál* egyet. m. tanár tartott érdekes és mélyreható kulturtörténeti előadást két erdélyi magyar csillagról: a Bolyaiakról. Sorsuk örök példája a magyar sorsnak: keresés, nagy felfedezés és nagy félreismeretés.

Junius 30-án vasárnap délután *Pethő István* hitoktató lelkész, a konferenciás tábor lelki vezetője tartott bezáró istentiszteletet a templomban. Erre az alkalomra a helybeli reformátusokkal együtt teljesen megtelt a templom. Az ige-hirdető arról a határtalan hitről beszélt, amelyből egyedül születhetik meg minden e világon: vetés és aratás, anyai szeretet és testi-lelki áldozat, új világ építés és mindenünk odaadása az új és mégis örök jézusi igazságokért.

A hétköznapok délutánjain az ifjuság vetette fel szabadon problémáit. Külön a leányok számára leányóra is volt, amelyet *Pethő István* és *Iván László* vezettek. A közös órákon pedig szabadon tehetett bárki kérdést a vezetőhöz. Egy ilyen alkalommal vetődött fel a közös hely használata az urvacsora-osztás alkalmából.

Az ifjúságnak egy nagy része helyezkedett arra az álláspontra, hogy kérni fogja, hogy legalább ünnepek másodnapján külön kelyhes urvacsoraszertessék be egyenlőre Budapesten. A külön kelyhek nem lehetnek magántulajdonban, hanem csakis az egyházi szertartási edények részét képezhetik, ilyen értelemben fog az ifjúság a budapesti kebli tanácsához emlékirattal fordulni.

A jól sikerült értekezlet tagjai június 30-án este indultak el a fővárosba hajón, míg cserkészeink másnap tábor bontás után érkeztek meg otthonukba.

A János Zsigmond cserkészcsapat nyári táborozása

Julius hónapban tartotta három hetes nyári nagy táborát cserkészcsapatunk harminc tagból álló csoportja a Bakony és Vértes hegység határvonalaához közel a kishéri állami uradalom területén fekvő Nádasd pusztán. Már másodízben keresték fel cserkészeink ezt a gyönyörű vidéket, amelyet ugyan az idén az országos szárazság alaposan tönkretett, de azért még így is szép és eredményes három hetet töltöttek testvéries szellemben cserkészeink az erdők csöndjében. *Pethő István* parancsnok, *Csucs László* és *Weress Ákos* tiszteken kívül cserkészeinkkel táborozott *dr. Veress Pál* egyet. m. tanár, a szervezőbizottság tagja is. A fiuknak lelki vezetése tehát jó kezekben volt. A természet áldásait pedig nyújtotta a jó Isten bőségesen. Egyik fiu így tett vallomást a nagy tábor áldásairól: „Most tudom csak, mit jelent a cserkész életében a nyári táborozás.” A vezetők számára ezek a megnyilatkozások a legfeledhetetlenebbek és ezek egyetlen jutalmi sok-sok fáradozásuknak.

A gazdasági válság azonban éreztette a hatását a táboron is. Elmaradtak az idén a szülői látogatások és a szervező testület látogatásai. Pedig a cserkész munka olyan, hogy az megérdemli a legnagyobb figyelmet s még az áldozatot is. Tudjuk, hogy napról-napra fogy a pénz, de azért ilyen boldog találkozóra sietni kell, még anyagi veszteség árán is.

A most meginduló tanévben ujult erővel látnak cserkészeink munkához s itt is felhívjuk a szülők figyelmét arra, hogy adják gyermekeiket a János Zsigmond cserkészcsapat kötelékébe, ahol jó magyart és jó unitáriust nevelnek belőlük. Tagfelvétel van minden vasárnap, az istentisztelet előtt és után a Koháry-utcai cserkészotthonban. Felvételüket kérhetik más vallású tanulók is, már 8 éves kortól kezdve.

Ugyanitt hívjuk fel felnőtt ifjaink figyelmét az öreg cserkész munkára. Az öreg cserkészek 18 évnél idősebb ifjak, akik a testvéries cserkész szellemet önmagukban és társaikban ápolják. A mi öreg cserkészeink főleg vízi sporttal foglalkoznak s eddig négy csónakjuk van a Dunán. Akik érdeklődnek e szép és nemes munka iránt, felvételüket kérhetik az öreg cserkészmozgalomba ugyancsak a fent említett időben.

A szervezés és továbbépítés munkája szeptemberben a csapatnál újra megkezdődik. A jó munkáról és a szép eredményről kezeskedik nemcsak a parancsnokság, hanem maga a szervező testület is, amelynek a bizottsága *dr. báró Daniel Gábor* elnökkel az élén ugyancsak sokat fáradozik a cserkész munka továbbblendítése érdekében.

KÜLFÖLD.

ARCEGNO.

A világ unitárius ifjúsága együttműködésében a svájci arcegnói konferencia megállóhelyet jelentett, ahol az újjászervezett alakulat számbavette egy elmúlt esztendő munkateljesítményét. A számadás után a megkezdett uton kívánja tovább folytatni a magvetést.

A konferencián mintegy hatvan résztvevő vett részt, elsősorban angol és hollandus kiküldöttek. De jól esett látni, hogy a tavalyi év folyamán bekapcsolódott mindegyik csoport legalább egy-egy képviselővel részt vett a szövetség munkájában. Elsőízben vett részt a konferencián a svájci szabadelvű protestáns ifjúsági szervezet a Zwingli-Bund, melynek pompásan felszerelt táborhelyén tartották meg az üléseket. Erről a táborhelyről, mely a létesítendő Szentábrahám Pihenő mintájául is szolgálhat egy más alkalommal majd részletesebben kívánunk szólni.

Előadást tartottak: *Carter* angliai, *dr. Bleeker* hollandus, *dr. Novák* cseh, *Kaiser* svájci és *Lőrinczy Dénes* erdélyi unitárius lelkész. Az előadások, melyeket több alkalommal egészen nívós vita követett, a mai modern élet és vallási kérdések aktuális problémáit boncolgatták Istenország mielőbbi megvalósítása szemszögéből. Jellemző volt erre a találkozásra is, mint minden gyűlésre, ahol unitárius és szabadelvű keresztények jönnek össze, hogy a nézetek gyakran szemben állottak egymással, s a keresztény szabadság (unitarizmus) táborán belül is van jobb és baloldal, de a döntő mélységű kérdésekben megvan az egység, amely erőt ad a közös munka

további vállalására. Ferencz József felhívta a konferencia figyelmét a többi ifjúsági protestáns világszervvel való kapcsolat mielőbbi felvételére és az 1938. évre tervezett ifjúsági világkonferencia gondolatába való bekapcsolódásra. A szabad-
elvű mozgalomnak helye és szerepe kell, hogy legyen az egyetemes keresztény, u. n. ökumenikus világmozgalomban, mely nélküle szegény és csonka marad. Itt és minden helyen a kovász szerepét kell betöltenünk.

A konferenciával kapcsolatos hivatalos megbeszélésekre az alábbiakban tesztek néhány általánosérdekű megjegyzést. A Bulletin konferencia száma közli a tagegyesületek szellemi életét megrajzoló cikkeket német és angol nyelven. Az erdélyi ifjúságról Lőrinczy Géza, a magyarhoniról Ferencz József tollából. A hivatalos beszámolók során ismerttettem azt a munkát, melyet egyes egyleteink az elmúlt év alatt végeztek, melynek első fele, az angolnyelvű hivatalos könyvatos közlönyükben már meg is jelent. Továbbá részletesen vázoltam, hogy a dunabogdányi nyári konferenciánkon dr. Faber „Youth facing the Word” című könyve utolsó fejezetével idehaza a mi konferenciás ifjúságunk is foglalkozott, s megkérték arra, hogy a vita eredményét foglaljuk össze lapjuk részére. Nagy örömmel fogadták dr. Iván László lelkészünk üdvözlését, aki már 1923-ban hollandiai Sleenben részt vett a legelső ilyenjellegű találkozón, s aki a jelenlegi pénztárossal dr. Bleekerrel együtt egyike a LIB legöregebb alapító tagjainak.

A konferencia örömmel vette tudomásul, hogy a Leyden International Bureau elnöke Carter londoni lelkész az elmúlt tavasszal meglátogatta az amerikai unitárius és univerzalista ifjúsági egyleteket, mely utjának eredményeképpen azok az amerikai unitárius társulattal együtt meghívták az LIB-t, hogy jövő évi konferenciájukat ott tartsák; hogyha arra egy az összes tagegyesületeket valóban reprezentáló csoportot tudnak tudnak összegyűjteni, abban az esetben ők a kétéhetes amerikai tartózkodás költségeit magukra vállalják. A konferencia örömmel fogadta ezt a meghívást és örömmel fogadta a mi magyar meghívásunkat is, amelyet a nemzetközi konferencia Budapesten való tartása céljából intéztünk hozzájuk. Végleges döntés ebben az ügyben nem hozott a konferencia. Ezt az elnökség fogja meghozni a tél folyamán megtartandó ülésében. Abban az esetben, ha az amerikai csoportot nem sikerül most összehozni, abban az esetben örömmel készülnek arra, hogy velünk együtt dolgozzanak és örvendezzenek Szent István hetében az

eljövendő 1936. évi nyarán, — s ha akkor nem akkor néhány évvel később.

Ellenben ígéretet nyertünk Carter lelkész elnöktől arranzve, hogy amennyiben egészségi állapota megengedi, akkor már a jövő év elején tovább fogja folytatni látogató körútját, melynek során a cseh, az erdélyi és a budapesti unitárius mozgalmakat keresné fel. Ebben az esetben reméljük, hogy már jövő évi téli konferenciánkon velünk együtt munkálkodhatik.

A fenti néhány gondolat képezte annak a munkának tartalmát, melyet az elmúlt nyarán Arcego festői erdejében fekvő, munkaszolgálatlaltal megépített táborban végeztünk.

Ferencz József.

KÖNYVEK.

Világosság felé . . .

Irtá: Szent-Iványi Sándor, 1935. Kolozsvár 224 l.

Egyházi irodalmunkban elég gyakori a beszédek nyomtatásban való kiadása, sőt egyik folyóiratunk, az Unitárius Szószék csakis ezzel foglalkozik. S mégis azt kell mondanunk, hogy nagy ritkaság olyan beszédeket olvasni, mint amilyenek ebben a kötetben jelentek meg. Az utóbbi idők beszédeinek nagy hiánya volt a tartalmi üresség. A XIX. század szofizmusa, eszményekben való szegénysége és főleg az evangéliumtól való eltávolódása erősen rányomta bélyegét az unitárius szószékre is. Az evangéliumi szellem hiányát pusztá szóáradattal, fellengős, de tartalmatlan szólammokkal s itt-ott esztétikai szépségekkel próbálták papjaink pótolni. Feledvén, hogy a templomi szószék nem a nyegle szofisták, nem is a magánfilozofusok, de még csak az élvezet esztétik helye sem, hanem kizárólag az evangélium hirdetésének helye, ahonnan lélek beszél a lélekhez s az örök isteni igazságok fénye világít meg minden kérdést.

Ezt az igazságot fedezte fel újból Szent-Iványi Sándor is. S azáltal, hogy ebben az új szellemben irt beszédeit kinyomatta, nagy szolgálatot tett úgy a jelen, mint a jövő papi nemzedéknek, de ugyanakkor nagy örömet szerzett a hívők seregének is, akik valóban az evangélium örök igazságainak a modern életre való alkalmazását kapják e beszédekben. Ezt a kötetet nem unalmas ásitás közben fogja félretenni az olvasó, hanem úgy, hogy folyton és folyton visszatér hozzá, mert úgy érzi, hogy hozzá beszéltek és úgy beszéltek, ahogyan ő azt egyszerűen és világosan értheti. Ehhez az érzéshez nagyban hozzá-

járul az is, hogy mindig a mai ember lelki problémáiból indul ki az író. Amikor a szenvedést elemzi (*unit. evang. szenvedők számára*) vagy amikor az igazság és szenvedés viszonyát mutatja be (*keresztény szabadság*), olyan hurokat pendit meg, amelyek a mi idegeinkre vannak feszítve. A „kereszténység és a szocializmus“ továbbá „az irgalmas szamaritánus és a válság“ címűekben társadalmi problémákat világít meg az evangelium fényével, különösen a szocializmusról mondott beszéde megkapó. A „futkosó kereszténység“-ben pedig olyan tárgyhoz nyul, amelyet minden unitáriusnak szem előtt kell tartani. Nem futkosásra, kapkodásra, cselekvés-hajhászásra ahogy a szerző nevezi ügynök-vallásosságra, rikkancs-kereszténységre van szükségünk, hanem befelé néző, Istent kereső evangéliumi unitarizmusra. Hasonló eszmékben gazdag a „karácsony Jézus nélkül?“ c. beszéd is.

Huszonkét változatosnál változatosabb beszéd teszi gazdaggá ezt a könyvet, amelyet örömmel ajánlunk minden szépért és jóért s főleg az evangéliumért lelkesedő unitárius kezébe. Minden beszédet nem ismertethetünk s hiába is ismertetnénk. Azokat olvasni kell s beléjük kell mélyedni. A kötet ára 3 P. 50 fillér. Kapható az unitárius iratmissziónál.

Utazás Észak Amerikában

Bölöni Farkas Sándor által, 1834. Harmadik változatlan, betűlt kiadás 1935. Kolozsvár 168 l.

A XIX. század egyik legsikeresebb könyve volt ez. Széchenyi gróf, a legnagyobb magyar nagy lelkesedéssel olvasta. „Hatása honosinkra kimondhatatlan“ — írta róla s valóban e könyv nyomán kezdett a magyar értelmiség felsőbb rétege beletanulni a „nyugati demokráciába“. Az amerikanizmusnak, az ujkor legkifejezőbb szellemének hirdetője ez a könyv s a legcsodálatosabb a dologban az, hogy a szellemi világ másik végéről indult el ennek az új világnak felfedezője. Mint a karácsonyi csudára ébredt ámuló gyermek, úgy állt meg Bölöni Farkas Sándor is az új szellem előtt s nagy lelkesedéssel hozta haza ajándékba nemzetének mindazt, amit ott kapott. Elég volt egy egész századig nemzetünknek lelki táplálékul a könyvben megénekelte új eposz. Ma azonban más világ jár s a könyv kezd történelemmé válni. Bölöni Farkas Sándor egyénisége a kezeség, hogy mindenkor a legtisztább és legnemesebb történelmi emlékeink közé fog tartozni s könyve mindenkor Széchenyi Hitele mellett fog állni. Illeik is, hogy azzal együtt emlegessék. Az egykoruak ezt nagyon

átéreztek. Legalább is az Akadémia 200 aranya és Székesfejérvár arany-toll ajándéka erre mutat. A könyv elé dr. Kiss Elek teol. tanár irt előszót. Kapható egyszerű kiadásban 1 P. 50 f.-ért, famentes papiros 3 P. 50 f.-ért.

BELMISSZIÓ.

Aratási hálaünnepély

„A föld megadta az ő gyümölcsét, megáld minket az Úr, a mi Istenünk.“ A föld megadta a legdrágább gyümölcsét a buzaszemet... buzaszemen keresztül Isten küldi üzenetét az embernek, „ember, aki futsz, fáradsz, éjjelt nappalá teszel érettem, tudod-e azt, hogy én a jó Istentől jövök?“ Jövök, mint az ő végtelen szeretetének egy kis darabja, hogy megelégedést, boldogságot, hitet és bizalmat hozzak a te házádba... Tudod-e, hogy én nemcsak tehozzád jövök! Az én Uram minden gyermekéhez küldött, azokhoz, akik gyárakban, irodákban, erdőn-mezőn dolgoznak, hogy a szeretet és testvériség csiráját oltsam bele minden emberbe. Azért jöttem, hogy bevonulva minden ember életébe, gondolattá, vérré, és életté váljak ott s testemen keresztül bevonuljon az ember életébe az Isten-szeretet, hogy az üzzön ki onnan minden nyomoruságot, szenvedést, egymást megnevértést és gyűlöletet. Ezért jöttem hozzád és nem azért, hogy engem a haszon tárgyává tégy; kazánok fűtésére használj fel, vagy a tengerbe önts, mialatt a világ minden részén ember milliók éheznek és pusztulnak el... Azért küldött az Isten, hogy megteremtsem az összekötő hidat az Isten és az ember, az ég és a föld között.

Ezekkel a gondolatokkal rendezte meg az unitárius misszió ház július 28-án vasárnap délelőtt az istentisztelettel egybekötött aratási hálaünnepélyt. Prédikált *ifj. Kovács Lajos* lelkészjelölt, istentisztelet után hegedű szólót adott elő *Matkó Pál*, szavalt *Fekete Ida*... Az ünnepélyt bezárta Erdő János h. lelkész. Az ünnepélyt délután a M. Á. V. telepén megismételték.

Missziós ünnepély Debrecenben

Az Unitárius Misszió Ház augusztus hó 11-én Debrecenben, az imaházban egy istentisztelettel egybekötött jól sikerült missziós ünnepélyt rendezett. Az ünnepély rendezésében segítettek a debreceni nyári egyetem unitárius lelkész és zenetanár hallgatói, valamint *Derzsy Kálmán* ny. igazgató. Az istentiszteleten a szolgálatot: *ifj. Kovács Lajos* és *ifj. Lőrinczy Dénes* bukaresti lelkész, a kántori teendőket pedig *ifj. Péterffy Gyula* székelykereszturi zenetanár látta el. A kis missziós ünnepélyen szép számú hallgatóság vett részt; ez az erdélyi és magyarországi unitárius lelki találkozás a megújulás hite és reménye jegyében folyt le.

Az ünnepély egyuttal méltó választ adott az egyik debreceni egyetemi tanárnak a magyar protestáns szellemhez nem méltó unitárius ellenes kirohanására és célzatos előadására. Kívánatos volna, hogy az ilyen összejövetelek minél gyakrabban tartatnának a fontos végvárokon.

(ej.)

HIREK.

Helyreigazítás. Lapunk f. évi májusi számában tudósítás jelent meg a kolozsvári tavaszi főtanács ülésről, amelyek egyik alfejezetében („dr. Varga Béla főjegyző elégtételt kap” címűben) a kolozsvári E. K. Tanács kiigazítási valót talált s ezt közölte József Miklós püspöki vikáriussal.

A kiigazítás így hangzik: „Főtanács teljes bizalmát nyilvánítja úgy dr. Szent-Iványi József főgondnok, mint dr. Varga Béla főjegyző afiai iránt és a főjegyző lemondását nem fogadja el.”

Igy van ez a főtanácsi jegyzőkönyvben. Az újságíró azonban úgy nézi a dolgot, ahogy neki látni megadatott. Ezen változtatni alig lehet!

Az előfizetési díjak sürgős beküldését kérjük, mert különben arról kell gondolkoznunk, hogy lapunk terjedelmét megszükitsük, ami a lap lassu, de biztos elsorvadásához vezet. Hogy ez mit fog jelenteni a szétszórta élő magyarországi unitáriusságra, amelynek sokszor egyetlen összekötő kapcsa a mi lapunk, arról jobb nem beszélni. Siessen tehát mindenki annyival, amennyivel tud, lapunk rögtöni támogatására. Ezt üzeni szeretettel a *Kiadóhivatal*.

Angol vendég-lelkész prédikációja a Misszió Házban. *Alfred Hall*, az angol unitáriusok egyik vezető papja szeptember hó 15.-én, vasárnap délelőtt 10 órakor a misszióház templomában (IX., Rákos-utca 3.) angol nyelvű istentiszteletet tart. A beszédet magyarul tolmácsolják.

Dávid Ferenc arca a szellemtudományi lélektan tükrében címen fog szeptemberben megjelenni egy négy ivre (64 oldal) terjedő tanulmányom, amelyben Dávid Ferenc vallásos egyéniségét igyekszem megrajzolni annál a világosságánál, amelyet a legújabb kutatásokon nyugvó u. n. szellemtudományi lélektan gyújtott. Az eredmények sok tekintetben teljes ellentétben állanak az egész eddigi felfogással. Éppen ezért hiszem, hogy a kis munka érdekelni fogja közönségünket, annál is inkább, mert Dávid Ferenc alakja egyike a legizgatóbbaknak nemesak a magyar, de az egyetemes szellemi élet terén is. A füzet ára 1 P. Kérem mindazokat, akiknek megrendelés nélkül is megküldöm, szíveskedjenek ezt a csekély összeget a mellékelt postai befizető-lapon elküldeni. A füzet megküldését abban a reményben végzem, hogy az illetőket a kérdés érdekli, viszont ez a csekély összeg csak arra szolgál, hogy a nyomdát kifizethessem. A füzet kapható lesz az iratmissziónál is. Hívainknak és olvasóinknak szíves támogatását kérve és várva maradok hitestvéri üdvözlettel

Iván László.

„A Kolozsvári Unitárius Kollegium Története” c. nagyszabású munka két kötetben 1200 oldalon *dr. Gál Kelemen* ny. igazgató tollából megjelent. Ismertetésére, amint lehet, ki fogunk térni. A munka, mint Krenner Miklós írja a B. H.-ban, nagy szenzációja volt az erdélyi irodalmi életnek. A n.ű ára 12 pengő.

Urvacsorai istentisztelet lesz szeptember 29.-én, vasárnap minden templomunkban. Az őszi hálaadó ünnepre készülünk buzgó lelki érzésekkel.

Keblitanácsülés lesz fővárosi egyházközösségünkben. Meghívót és tárgysorozatot a hivatalos részben találják meg a tanácsosok.

A fővárosi és pestkörnyéki körzetekben az istentiszteletek október havában ismét megindulnak. Erre vonatkozó összeállítás lapunk utolsó oldalán található. Kiserjék vidéki híveink is figyelemmel.

Évmegnyitó istentisztelet lesz tanulóifjúságunk számára szeptember 15.-én vasárnap d. e. 11 órakor a Koháry-utcai templomban. Erre az alkalomra úgy tanulóifjúságunkat, mint a szülőket szeretettel hívjuk.

A hitoktatási csoportok beosztását megtalálhatjuk a lap hivatalos részében. A múlt évitől csak annyiban tér el, hogy a Szemere utcai csoport hitoktatása ezúttal kedden délután 2—5-ig fog tartatni, míg a Lajos utcában szombaton d. u. 3—¹/₂5-ig lesz a tanítás.

A dunabogdányi nyári konferencia lelkileg — mint az erről szóló tudósítás mutatja — jól sikerült, anyagilag azonban — tekintettel az idej drágaságára, mellyel szemben az élelmezés díját nem emeltük és tekintettel arra, hogy múlt évben több adomány érkezett be a konferencia céljára — száz pengőn felüli hiány mutatkozik; ezt a hiányt — mivel a szükséges élelmiszert kifizetni kötelességünknek tartottuk — a Szentábrahámi pihenő alpból fedeztük egyelőre. Tisztelettel kérjük híveinket és jóbarátainkat, hogy az idej nyári konferencia céljára és a hiány csökkentésére adakozni szíveskedjenek a 30.400 sz. egyházközösi postabefizetőlapon.

Szentábrahámi pihenő alap gyarapítására vásároltunk 500 db virágos, izléses, bájos levelezőlapot, 20 féle szebbnél szebb virág mintákkal és arra rányomattuk örök jelmondatunkat: *Egy az Isten. A hit az Isten ajándéka.* Kérjük egyházunk tagjait és jóbarátait, hogy ezekkel a levelezőlapokkal bonyolítsák le levelezéseiket. Ugy szinte még 300 darabon felül áll a közönség rendelkezésére a Koháry utcai templom izléses levelezőlap képe. Csekély 8 f-ért árusítjuk darabonként lelkészi irodánkban. Kapható istentisztelet előtt, vagy után a konferencia pénztáránál.

Lőrinczy Dénes bukeresti misszió-lelkész, aki az arcegnói konferencián az erdélyi unitárius ifjúságot képviselte és *Kovács Lajos* akadémia-lelkészjelölt, aki az elmúlt évben a strasbourgi egyetemen teológiai fakultásán a „bachelier en théologie” fokozatot nyerte el, voltak a nyár folyamán a Misszió Ház temploma szószékének szívesen látott vendégei. A vendégprédikátorok igéjén keresztül az unitárius lélek sokféle virága nyilatkozik meg s az erdélyi vendégek a szülőföld felé vitték vissza a gyülekezet tagjainak lelkét.

A reverzális ellen szólalt fel a sárospataki református ünnepi héten Hetessy Kálmán dr. kecskeméti lelkész és kérte, hogy „mindenek felett töröljék ki házasságjogunkból a reverzalist”. Mi örömmel fogadjuk és szívvél-lélekkel pártoljuk indítványát, szívünk szerint szólott a nagytiszteletű ur, csak egyet kérünk református testvéreinktől, hogy már példaadásul is, ne kívánják a mi hiveinktől bizonyos esetekben a házasságkötéseknél a reverzalist. „Amit akartok — így szól Jézus közös mesterünk — hogy az emberek veletek cselekedjétek, ti is azt cselekedjétek másokkal.”

Unitárius évkönyv fog megjelenni szeptemberben 1936 évi naptárral egyházunk és intézményeink ismertetésével, szépirodalmi résszel. Előre is felhívjuk hiveink és jóbarátaink szíves figyelmét és nagybecsű pártfogásukba ajánljuk ezt a jó szándéku kísérletezést, annyal is inkább, mivel ez az első lépés, hogy végre kilépjünk elzárkozottságunkból, amit legtöbbször és pedig a lehangosabbak nem szerénységnek, hanem tehetlenségnek hirdetnek.

Dr. László Gyula. A budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem egyházi könyvtárosunk fiát, ifj. László Gyulát az ó-keresztény-régészet tárgyköréből f. évi június hó 22-én „*summa cum laude*” avatta doktorrá. Őszinte szívvél gratulálunk és további jó munkát kívánunk!

Vidék.

A füzesgyarmati lelkész, Kincses László nyugalomba vonulásával megüresedett Füzesgyarmat—Dévaványa társegyházközségbe a hivek egyhangú megnyilatkozása alapján Józán Miklós püspöki vikárius *Darkó Béla* okleveles lelkészjelöltet nevezte ki rendes lelkésznek. *Darkó Béla* ünnepélyes beiktatása augusztus 4-én délelőtt ment végbe a füzesgyarmati unitárius templomban, melyet a hivek és érdeklődők serege áhítatos buzgósággal töltött meg.

A gyülekezet éneke után Józán Miklós vikárius felolvasta a püspöki rendelvényt s annak alapján felhívta az új lelkész beköszöntő beszédének megtartására. A szépen kidolgozott ünnepi beszéd mindvégig lekötötte a gyülekezet figyelmét. Utána a vikárius adott a beiktatás keretében hivatalos és baráti utmutatást a lelkészi hivatalnak a krisztusi szolgálat jegyében leendő betöltésére.

A templomi ünnepélyt, melyen dévaványai, karcagi, túrkevei és debreceni hiveink is képviselve voltak, szeretetvendégség módjára közebed követte, melyet a gyülekezet asszonyai állítottak elő és szolgáltak fel a leányegyesület tagjaival szeretettel párusult jóizléssel és aldozattal. A közebéden ott volt a község képviselőjében a jegyző, a ref. egyház képviselőjében a gondnok és a káplán, a r. kat. egyház képviselőjében a plébános. Számos pohárköszöntő hangzott el. Az első Józán Miklós vikárius mondta Magyarország kormányzójára. — A munka és megértés jegyében ezzel új korszak kezdődik a gyülekezet életében. Adja Isten, hogy úgy legyen!

*Egyetlen lapunk az Unitárius Értesítő!
Ezt fenn kell tartanunk!*

Külföld.

A World Alliance és Life and Work világszervek által egybehívott protestáns nemzetközi ifjúsági konferencián, a svájci Chambyban részt vett unitárius részéről *Ferencz József* lelkészünk is, aki a bezárási alkalmával istentiszteletet is tartott. A tanácskozások folyamán a magyar protestáns ifjúság kiküldöttei: *dr. Somos Elemér* és *Makay Miklós* megbízásából *Ferencz József* emelte fel a szavát a kisebbségi szerződések be nem tartásának igazságtalanságai ellen s kérte a konferencia tagjait, hogy a megértőbb és egymás utját kereső fiatalság találja meg azt a lélekutat, mely a názáreti mester lábainál testvért kovácsol a többségi és kisebbségi, az orthodox és a protestáns fiatalság soraiból.

A Nemzetközi Jóbarátság Egyházak Világszövetsége ezidei svájci világkonferenciáján mintegy 150 kiküldött vett részt 35 európai és tengertúli állam protestáns és orthodox keresztény egyházi képviselőjében. A konferencia nagy tért szentelt a kisebbségi kérdés tárgyalásának. Magyar szakértőként *dr. Boér Elek* közigazgatási bíró, a református egyház külpolitikai szakértője tartott előadást, melyben ismertette a kisebbségek egyre gyengülő helyzetét. A konferencia tagjai nagy megértéssel fogadták a jelentést, s különösen *Bakker van Bosse* hollandiai ügyvéd, kisebbségi szakértő nagytudású előadása után elhatározták, hogy az összes érdekelt kormányokat megkeresik, hogy a keresztény lélek szavára figyelmeztetve kérjék a kisebbségi helyzet javítását és enyhítését. A gyűléseken és tanácskozásokon egyházunk részéről *Ferencz József* lelkész vett részt.

* * *

Halálozás

Dr. vámosi Farkas Gyula ny. k. ítélőtáblai bíró július 21-én Budapesten elhunyt. Az egyházi szertartás a kerepesi-uti temetőben volt, ahonnan Izsákra szállították. *Györfy József* hírlapíró, a régi Magyarország egyik jónévű publicistája f. évi augusztus 9-én 72 éves korában Budapesten elhunyt. *Kobátfalvi Kelemen Jenő* m. kir. főerdőmérnök, augusztus 26-án 44 éves korában Győrben elhunyt. Az Örökkévaló Isten adjon az elköltözötteknek boldog életet az ő országában!

* * *

Az 1936. szököévre megjelenik október hó folyamán az első csonkamagyarországi unitárius naptár „Évkönyv” címmel. Szerkesztősege: V., Koháry-utca 4. I. 8. Ugyanitt angol levelezőt és hirdetések gyűjtésében jártas férfit (nőt) keresnek. Jelentkezni lehet csütörtök délután 4—5 és vasárnap délelőtt 10—11 óra között. (Kanyaró.)

Unitárius Iratmisszió (Budapest, V. kerület Koháry-u. 4. sz. I. em. 8. sz.) szeretettel kéri mindazokat, akik onnan hitelre vagy albizományba könyveket kaptak és azokért még tartozásuk van, hogy sürgetési költség kiméltése szempontjából szíveskedjenek a hátralékos összeget f. évi október hó 1-ig okvetlen beküldeni, — a könyvekkel egyidejűleg megküldött csekkel. (Csekkszámunk: 4.529.)

Kévekötés, az ifjúság lapja augusztusi számmal befejezte VII. évfolyamát, Vannak e lap előfizetői között, kik eddig nem fizették be 2 P előfizetési díjat. Tisztelettel kérjük szíveskedjenek 30 400 számú egyházközségi befizető lapon minnél előbb befizetni, hogy elszámolhassunk a Kévekötés kiadóhivatalával. Egyúttal kérjük hiveinket, hogy minél számosabban fizessenek elő a jövő évre erre az egyedülálló unitárius ifjúsági lapra. Előfizetéseket elfogad és Erdélybe tovább juttat a konferencia pénztárnoka istentisztelet előtt és után a lelkészi irodában.

Az Országos Magyar Protestáns Diákszövetség, mint a magyar protestáns egyetemi és főiskolai egyesületek központja, azzal a kéréssel fordul a protestáns társadalom tehetősebbjeihez, hogy amennyiben *nevelőre, instruktorra, titkárra, irodistára* vagy bármilyen más hasonló munkaerőre volna szükségük, forduljanak bizalommal a szövetséghez, amelynek számos főiskolás és diplomás tagja örömmel fogadná a legszerényebb munkaalkalmat is. (Bejelentések: O. M. P. D. Sz. IX. Rákos-u. 3. — Telefon: 87-7-62. d. u. 2—3 között).

HIVATALOS RÉSZ

Szám: 213—1935.

Meghívó.

A budapesti unitárius egyházközség Kebléi Tanácsa 1935. szeptember 20-án (péntek) délután 1/2 6 órakor a templomban

évnegyedi rendes ülést

tart, melyre a Tanács tagjait szeretettel meghívjuk.

Budapest, 1935. szeptember 1.

dr. Kozma Jenő s. k.
egyházi gondnok.

Józan Miklós s. k.
lelkész-elnök.

Tárgysorozat: 1. Elnöki megnyitó. 2. Jegyzőkönyvhiteltesítők. 3. Jelentés az elnökileg elintézett és folyó ügyekről. 4. Egyházi pénztár elsőfélévi jelentése. 5. Lelkészi értekezletről szóló jelentés. 6. Nevelésügyi bizottság jelentése. 7. Gazdasági Bizottság jelentése. 8. Jelentés az ifjúság nyári konferenciájáról. 9. Jelentés a cserkészcsapat nyári táborozásáról. 10. Jelentés az 1935.—36. iskolai év megnyitásáról. 11. Folyó évi és hátralékos egyházi adók szorgalmazása. 12. Időközben érkező ügyek. 13. Indítványok (írásban — előre!)

Nb! Nevelési bizottság: szeptember 16.-án (hétfő) délután 1/2 6 órakor.

Gazdasági bizottság: szeptember 18.-án (szerda) délután 1/2 6 órakor.

Külön meghívót nem küldünk. Fenti dátumokat jegyezzük elő a naptárban.

Hitoktatási csoportbeosztás.

a) Budapesten

- I. Attila-utca 1. állami reálgymnázium kedd délután 2—5. (Pethő István).
- I. Fehérvári-ut 10. polgári iskola hétfő délután 3—4. (Barabás István).
- II. Medve-utca 5. polgári iskola szerda délután 2—5. (Iván László dr.)
- III. Lajos-utca 1. polgári iskola szombat délután 3—1/2 5. (Iván László dr.)
- IV. Cukor-utcai elemi leányiskola szerda délután 3—6. (Barabás István).
- V. Szemere-utca 3. elemi iskola kedd délután 2—5. (Iván László dr.)
- V. Koháry-utca 4. egyházi tanácsterem kedd délután 5—7. (Csak középiskolák V—VIII. o. és felső ker. isk. tanulói számára. Iván László dr.)
- VI. Gömb-utca 53. elemi fiúiskola péntek délután 2—5. (Iván László dr.)

- VII. Barcsay-utca 5. állami főgimnázium csütörtök délután 1/2 3—1/2 5. (Iván László dr.)
- VII. Aréna-ut 25. polgári iskola hétfő délután 2—5. (Iván László dr.)
- VII. Telep-utca 32. elemi iskola kedd délután 3—5. (Barabás István).
- VIII. Dugonics-utca 17. elemi iskola csütörtök délután 4—6. (Pethő István).
- IX. Bakács-tér 12. elemi iskola szerda délután 2—5. (Pethő István).
- IX. Gyáli-ut 25. elemi iskola szombat délután 3—5. (Pethő István).
- X. Százados-ut 6. polgári iskola csütörtök délután 2—4. (Pethő István).
- X. Szt. László-tér 1. polgári leányiskola péntek délután 2—5. (Pethő István).

b) Pestvidéki városokban

- Csepel:** Templomtéri iskola szombat délután 1—2. (Pethő István).
- Kispest:** Hungária-uti II. sz. áll. elemi iskola péntek délután 2—5. (Péterfy Gyula).
- Pestszenterzsébet:** Erzsébet-uti áll. elemi iskola csütörtök délután 2—5. (Imreh Ilona).
- Pestszentlőrinc:** Üllői-uti áll. elemi iskola hétfő délután 2—5. (Pethő István).
- Rákospalota:** Máv. telepi áll. elemi iskola kedd délután 2—5. (Imreh Ilona).
- Ujpest:** Szt. István-téri I. sz. polgári iskola péntek délután 2—5. (Imreh Ilona).

A tanulók nem feltétlenül tartoznak abban a kerületi csoportban hitoktatásra jelentkezni, ahol iskolájuk van, hanem ettől eltérőleg választhatják a lakásukhoz legközelebb eső hitoktatási csoportot is.

Budapest, 1935. szeptember havában.

Józan Miklós s. k.
lelkész-elnök,
püsköki vikárius.

Lelkészi Nyugdíjalapra a nyár folyamán adakoztak a következő buagó atyánkfiai: Klein Géza 10.— P, dr. Bencze László, vitéz Kozma Ferenc, dr. Zsakó Andor, vitéz Máté Béla, Létay Gyula Szekszárd és Kalik István Csurgó 5—5 P. ajtai Kovács József és Pápay István Kecskemét 4—4 Pengő, Ujváry László 2 P 50 f. Fodor Béla 2.— P. Csiky Pál 1.— P, Ágoston József —.50 fillér. Fogadják a nemesszivü adakozók egyházunk hálás köszönetét: példájuk buzdítson másokat is hasonló áldozatra. Ezenkívül jóleső örömmel nyugtázzuk a Sashalmi Ünnep (1935. V. 30.) tiszta jövedelmét, amelyet — 63 P 88 f. — a rendezők szintén a Nyugdíjalap gyarapítására szántak. Ezt a dicséretes törekvést ajánljuk összes hiveinknek megértő jóindulatába annyival is inkább, miután a főzesgyarmati lelkész afiának 1935. július 1-én történt nyugalomba vonulása a Nyugdíjalap kamatait most már állandóan igénybe veszi. — Az Igazgató Tanács által a nyugdíjszabályzat értelmében megalakított nyugdíjbizottság az alap gyarapítása érdekében közelebről felhívást fog kibocsájtani. Ajánlom ezt előre is összes hiveinknek szives figyelmébe. — Hitrokoni szives üdvözlettel:

Budapest, 1935. szeptember 1.

Józan Miklós
lelkész-elnök
az Alap kezelője.

Szentábrahádi pihenőre ujabban adakoztak: dr. Jakab Zoltán 20 P-öt, B. S. 7 P-öt, Barabás István, dr. Benczedy Lajos, Kovács József Pestszenterzsébet, Brassai Ifjusági egyesület, dr. Szinte János 5—5 P-öt, Burján Ferenc (IV—V. részlet) 4 P-öt, Török Kálmáné, Ürmösy, Kálmán, Ürmösy Kálmán Salgótarján, U. L. 5—5 P-öt Totik László református tanító Györság, Szőke Gergely, Lőrincz Pál 2—2 P-öt, Mallász Ernő 1 P-öt, iskolás gyermekek közül: IX., Bakácsi csoport 7 P 20 f-t, Fekete Erzsébet 1 P 10 f-t, Szőke Attila, Izsó Livia (junius juliusra) Dénes Leányok (májusra), Hegedűs Helga (február novemberre) 1—1 P-t, Berki Irén (március juniusra) 80 f-t, András Tibor (május juniusra), Berde Károly (április májusra) 40—40 fi-t, Székely Gábor, Gálszécs Gaszton (áprilisra) 20 f-t, konferenciás testvéreink közül Máthé Kálmán 20 f-t Borbély István 10 f-t, hajójegy befizetéseken fennmaradt összegek: Kerekes Ilona, Szőke Mária 35—35 f-t. Péter Julia 10 f-t, Józsa Gyula, Szabó Erzsébet 5—5 f-t, képeslapokból 1 drb á 20 f, 5 drb á 10 f. 50 f., 126 drb á 8 f. 10 P 08 f. kiegészítésül 72 f, összesen 102 P a juniusi számban elszámolt 874 P-vel együtt 976 P. Kerekítsük ki minél rövidebb idő alatt 1000 P-re. A jókedvű adakozókat szereti az Isten.

Könyvek kötését

a legegyszerűbbtől a legdiszesebb kivitelben, jutánvos árban vállalja

TICHY REZSŐ

könyvkötő

IX., Mária Valéria-telep
61/359 b.

Levelezőlap hívásra jövök.

Dr. TIHANYI
GYÖRGY

fogorvos rendelője
Budapest, IV., Pro-
hászka Ottokár-utca
8. szám — Ren-
del: 2-1/2 és 3-6.
órák alatt. — Uni-
tárius betegeknek
k e d v e z m é n y.
ugyanott kozmetikai rendelés

Berde Lajos

unitárius cipésmester

jutányosan vállal
minden munkát

Lakik: II., Batthyányi-utca 48.

Hó- és sárcipőt is készít.

Felelős kiadó: Dr. Iván László.

Istentiszteleti sorrend 1935. október hóban.

H o l	Melyik napon	Mely órában	Szolgálatot végzi
A., Templomokban:			
V., Koháry-u. 4.	6. 13. 27.	d. e. 11	Barabás István
" " "	20. 31.	" "	Józan Miklós
IX., Rákos-u. 3. (Misszióház)	6. 20.	d. e. 10	Ferencz József
" " "	13.	" "	Gálna Sándor
" " "	27. 31.	" "	dr. Csiki Gábor
B., körzetekben:			
VI., Gömb-u. 13. elemi isk.	13.	d. u. 4.	Barabás István
X., H. A. V.-telep Prot. Imaház	6.	" "	Ferencz József
" " "	20.	" "	dr. Csiki Gábor
C., Pestkörnyéken:			
Csepel—Templomtéri polgári iskola.	13.	d. e. 11	Ferencz József
Kispest—Wekerletelep II. sz. el. isk.	20.	d. u. 4.	Ferencz József
Pszterzsébet—Erzsébet utca el. isk.	13.	" "	Ferencz József
" " "	27.	" "	dr. Csiki Gábor
Psztlőrinc—Áll. telep Kulturház	13. 27.	d. e. 11	Pethő István
Rákospalota-Máv.-telepi iskola	6.	d. u. 4	Barabás István
Ujpest-Szent István-téri polgári iskola	27.	" "	Barabás István
D., Vidéken:			
Debrecen—Hatvan-u. 24. Unitárius Imaház	6.	d. e. 10	Józan Miklós
Kecskemét-Ref. templom	13.	d. e. 11	dr. Csiki Gábor
Szolnok—Ref. templom	13.	" "	Józan Miklós
Szombathely—Evang. templom	27.	d. e. 10	Józan Miklós

NB! Aláhuzott dátumokon őszi hálaadás alkalmából *Urvacsoraosztás*. — Október 6. *Nemzeti ünnep*. — Október 31. *Reformáció* ünnepe a tanulóifjuság számára. — Iskolások felső tagozata (IV.—VIII. o.) számára minden hó *II. vasárnapján* délelőtt 1/2 10 órakor *külön istentisztelet* a Koháry-utcai templomban. — Egyházi énekpróba minden kedden délután 6 órakor a Misszióház templomában (IX., Rákos-utca 3.) — Egyházi adót lehet fizetni az istentisztelet előtt és után a Koháry-utcában: pénztáros Zsigmond Lőrinc. Pénzbeszedő a pesti oldalon: Lux Ernő, a budai oldalon: Varga Jenő. — *Perselypénz* az őszi hálaadás alkalmából (IX. 29.) a *Lelkészi nyugdíjalap* javára.